WWF Suomi
Lintulahdenkatu 10
00500 HELSINKI

Puh (09) 7740 100
wwf.fi
panda.org

Eduskunnan talousvaliokunnalle 5.6.2023

Asia: WWF:n lausunto Valtioneuvoston U-kirjeestä EU:n nettonollateollisuutta koskevasta säädöksestä

Viite: U 6/2023 vp

WWF Suomi kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää mielipiteenään seuraavaa:

1. Taustaa

Luontokadon ja ilmastokriisin pysäyttämiseen tarvitaan mittavia toimenpiteitä niin EU:ssa kuten maailman muissakin osissa. Tarvittavat talouden rakenteen muutokset ovat ennen näkemättömän laajoja ja nopeita.

Vihreän siirtymän keskiössä ovat investoinnit, joita tarvitaan irtautumaan ilmastokriisin aiheuttaneista fossiilisista polttoaineista. Keskeinen strategia on energiajärjestelmän sähköistäminen ja siihen tarvitaan vähäpäästöistä sähköntuotantoa, tehokkaita ja älykkäitä sähkönsiirtoverkkoja sekä sähkön varastointikapasiteettia. Myös vihreän vedyn tuotanto, siirtäminen ja varastointi sekä vedyn käyttö tuotantoprosesseissa, kuten teräksen tuotannossa, on osa tätä kokonaisuutta.

WWF pitää nettonollatavoitteen saavuttamiseen tähtäävien investointien vauhdittamista tärkeänä tavoitteena, mutta haluaa samalla muistuttaa suurten hankkeiden haitallisten ympäristövaikutusten arvioimisen ja hallinnan tärkeydestä. Vuosikymmenten varrella Suomen ympäristölainsäädännöstä on tullut varsin kattavaa, mikä tehokkaasti on ehkäissyt ympäristöhaittoja.

Suomea pidetään tällä hetkellä hyvin houkuttelevana investointiympäristönä. WWF katsoo, että ympäristösääntelyn ennakoitavuus on tärkeä kilpailuetu. Lukuisissa selvityksissä on todettu, että keskeinen syy pitkiin lupaprosesseihin on ollut viranomaisresurssien puute sekä puutteet luvanhakijoiden osaamisessa. Viranomaisten resursseja on määräaikaisesti lisätty, mutta WWF:n mielestä tarvitaan edelleen tällä eduskuntakaudella lisäresursseja sekä lupaviranomaisiin että eri valitusasteisiin.

Suomessa on säädetty lainsäädäntöä eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijasta aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023–2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2028. Lain myötä eräitä vihreää siirtymää tukevia investointeja koskevat ja ei merkittävää haittaa (DNSH) -periaatetta toteuttavat lupahakemukset voivat saada menettelyllisen etusijan lupaviranomaisessa.

WWF korostaakin, että Suomessa on jo kansallisella tasolla reagoitu jämäkästi vihreän siirtymän hallinnollisiin pullonkauloihin. WWF haluaa erityisesti kiinnittää huomioita DNSH-periaatteen sisällyttämiseen hankkeiden kriteereihin. Tämä oleellinen näkökulma puuttuu komission esityksestä.

2. Oikeusturva ja vastuu ympäristöstä

WWF korostaa, että lupien käsittely ei saa vaarantaa asianmukaisen käsittelyn vaatimuksia. Tämä näkökulma ei ole riittävän vahvasti esillä Komission ehdotuksessa. Suomalaisen vakiintuneen käytännön mukaan sääntelyssä tulisi varmistua siitä, että luvitukselle asetetut enimmäismääräajat ja viranomaisten mahdollisuudet myöntää pidennyksiä määräaikoihin ovat oikeassa suhteessa siihen aikaan, jonka viranomaiset tarvitsevat asian käsittelemiseksi huolellisesti.

Yhdymme valtioneuvoston näkemykseen liian tiukkoihin aikarajoihin liittyvistä riskeistä. Jos luvituksen määräajat asetetaan liian tiukoiksi, riskinä on, että viranomaiset eivät pysty arvioimaan perusteellisesti luvan myöntämisen edellytyksiä esimerkiksi hankkeiden ympäristövaikutusten näkökulmasta. Luvituksen määräajoilla olisi välitön yhteys perustuslain 20 §:ssä säädettyyn vastuuseen ympäristöstä: Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

3. Valtioneuvoston kanta

WWF pitää valtioneuvoston kantaa varsin tasapainoisena. Haluamme erityisesti ilmaista tuemme näihin valioneuvoston linjauksiin:

- Valtioneuvosto korostaa tarvetta huomioida kansalliset erityispiirteet asianmukaisella tavalla jättämällä jäsenvaltioille riittävästi liikkumavaraa lupamenettelyjen kehittämiseen ja nopeuttamiseen.
- Valtioneuvosto tunnistaa sujuvan luvituksen merkityksen osana houkuttelevaa investointiympäristöä. Toimintaympäristön kannalta on tärkeää varmistaa lupa- ja muutoksenhakuprosessien ja niiden keston ennakoitavuus. Luvitukselle asetettavien enimmäismääräaikojen ja viranomaisten määräaikoihin myöntämien pidennysten tulisi olla oikeassa suhteessa siihen aikaan, jonka viranomaiset tarvitsevat asian käsittelemiseksi huolellisesti.
- Valtioneuvosto kiinnittää huomiota ehdotuksen 11 artiklaan, joka mahdollisesti siirtäisi toimivaltaa strategisten hankkeiden lopullisessa määrittelyssä komissiolle. Asiaan liittyviä vastuita ja suhdetta kansalliseen muutoksenhakuun tulisi selventää neuvottelujen kuluessa. Valtioneuvosto kiinnittää myös huomiota siihen, että ehdotettu strategisten hankkeiden tunnustamista koskevien hakemusten automaattinen hyväksyntämenettely olisi ongelmallinen perustuslain 21 §:n osalta muun muassa muutoksenhakukeinojen käyttämisen näkökulmasta.
- Sääntelyssä tulisi varmistaa ympäristön- ja luonnonsuojelun korkea taso ja johdonmukaisuus unionin muihin ympäristötoimiin ja ympäristötavoitteisiin sekä yleisön osallistumiseen nähden.

Kunnioittavasti,

Maailman Luonnon Säätiö (WWF)
Suomen Rahasto, sr

Jari Luukkonen
Suojelujohtaja

Bernt Nordman
Ilmasto-ohjelman johtaja